

รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

A Model of Welfare Management of the Thai Sangh Council

พระครูสังฆการวิมล สุเทพ รัตโก¹

PhrakhruSangkhaparawimon Suthep ratiko

E-mail: visaudom123@gmail.com

ประเวศ อินทองปาน²

Prawet Intongpan

E-mail: fhumpvi@ku.ac.th

Received: August 6, 2024 Revised: October 28, 2024

Accepted: November 6, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 23 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ในกิจการพระพุทธศาสนา ดำเนินการขับเคลื่อนให้เกิดประโยชน์ในภาวะวิกฤต คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่สำคัญในการเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล ด้วยวัตถุประสงค์ของจำเป็นเบื้องต้น โดยนำหลักธรรม 5 หลัก ทางพระพุทธศาสนา คือ 1) อคติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ 2) พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา 3) สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิย วาจา อตถจริยา สมานัตตา 4) สาราณียธรรม 7 ได้แก่ กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม สาธารณโกติ 5) สปัปฺริสธรรม 7 ได้แก่ รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล ดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย คือ โมเดล “KGSA” คือ 1) K= ช่วยเหลือสังคมด้วยความเมตตาและเป็นกลาง G = ช่วยเหลือ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม/
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Palisueksabuddhaghosa Nakornphathom Campus.

² มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/ Kasetsart University

สังคมด้วยความเอื้อเฟื้อ S = ช่วยเหลือสังคมด้วยความจริงใจและสม่ำเสมอ A = ช่วยเหลือสังคมตามความเหมาะสม

คำสำคัญ : การจัดการ, สาธารณสงเคราะห์, คณะสงฆ์ไทย

Abstract

This dissertation there are 3 objectives. namely 1) to study the management of public welfare by the Thai Sangha, 2) to study Buddhist principles that promote the management of public welfare by the Thai Sangha, and 3) to propose a model for managing public welfare of the Thai Sangha. It is a qualitative research using document research and in-depth interviews with 23 key informants/people to analyze the content data. and present descriptive information.

The research results found that Public welfare work in Buddhist affairs Proceed to drive benefits in times of crisis. The Sangha is an important organization for helping and supporting. with basic necessary objects By using the 5 main principles of Buddhism: They are 1) The 4 biases include chandāḱāti, dosāḱāti, mohāḱāti, and bhayāḱāti. 2) The 4 brahmāvihāra include loving-kindness, kindness, mudita, and upekkha. 3) The 4 saṅghavattu include dāna, piyavācā, atthacariya, samānattā 4) The 7 sāraniyadhamma include physical kamma, verbal kamma, and mano kamma. Satharanaphokī 5) Sappurisadhamma 7 includes knowing principles, knowing goals, knowing oneself, knowing moderation, knowing time, knowing community, knowing people, taking steps to help society in material ways that do not go against the Dhamma and Vinaya. The Thai Sangha's model for public welfare management is the "KGSA" model, which is 1) K = Help society with kindness and neutrality. G = Help society with generosity. S = Help society with sincerity and regularity. A = Help society as appropriate.

Keywords : Management, Welfare, Thai Sangha Council

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหนึ่งที่เป็นพื้นฐานของสังคม เป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมในสังคมไทย วัดเป็นสถาบันทางสังคมที่ประชาชนยอมรับและผูกพันในด้านการ เข้าไป รับการอบรมสั่งสอนเป็นเวลานาน และผู้ที่ทำหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนประชาชนให้ได้รับความรู้ ทั้งทางคดี โลก และศีลธรรมในรูปลักษณะของการให้การศึกษา การเผยแผ่ธรรม การบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ การ รักษาพยาบาล การสงเคราะห์ผู้ยากไร้เหล่านี้ล้วนแต่เป็นภารกิจของสงฆ์ ทั้งสิ้นพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนใน

ทางด้านจิตใจเสริมสร้างศีลธรรม สติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชน บทบาทนี้เป็นบทบาทสำคัญยิ่ง เป็นรากฐานของความเจริญ ความสุขของสังคมอย่างแท้จริง

ปัจจุบันชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จากข้อมูลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ จำนวน 57,157,751 คน จากประชากรของประเทศทั้งสิ้น จำนวน 65,926,261 คิดเป็นร้อยละ 93.4 พระพุทธศาสนาจึงถือได้ว่าเป็นพื้นฐานและเป็นแกนของวัฒนธรรมไทย ทุกสาขา ชุมชนย่อยของชาวไทยทั่วประเทศไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด จะเห็นว่ามีชุมชนไทยพุทธอยู่เป็นส่วนใหญ่ เครื่องหมายของชุมชนไทยพุทธ คือ “วัด” จากการสำรวจของกองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2553 พบว่า วัดพุทธในประเทศไทยที่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา มีจำนวน 37,100 แห่ง มีจำนวนพระสงฆ์ 291,116 รูป สามเณร 70,408 รูป³

พระพุทธศาสนาจึงนับได้ว่ามีบทบาทโดดเด่นอย่างยิ่งต่อสังคมไทย ชาวพุทธยังภาคภูมิใจในบทบาทของวัดและพระสงฆ์ว่า สามารถเป็นผู้นำทางด้านสติปัญญาแก่สังคม และเป็นศูนย์รวมของทุกสิ่งทุกอย่าง แต่การที่จะพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมหรือศูนย์กลางของชุมชนให้สำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายได้นั้น วัดควรจะต้องดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้โดยลำดับ คือ ประการแรก วัดต้องจัดและพัฒนากิจกรรมของวัดให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยรอบวัดให้มากที่สุด ประการที่สองวัดต้องจัดการปกครองพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งเสริมคนรอบวัดหรือคนใน ชุมชนนั้น ให้มาบวชเรียนตามพระธรรมวินัยที่วัดนั้นให้มากที่สุด และประการสุดท้ายวัดต้องจัดการ พัฒนาบริเวณอาคารสถานที่เสนาสนะของวัดให้สะอาดเรียบร้อยและร่มรื่นเหมาะสมกับสภาพความ ต้องการและความจำเป็นให้มากที่สุด

ความสำเร็จของวัดในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนมาก ขึ้นอยู่กับการ บริหาร หมู่คณะหรือการปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอนอบรมพระภิกษุสามเณร ศฤกษณ์ที่มา อยู่ในวัดให้ประพฤติตนอยู่ในธรรมวินัย ตัวผู้บริหารถือได้ว่าเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่ได้รับอำนาจอันชอบธรรมในการจัดการบริหาร สถาบันวัดในพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกันตามกฎหมายของบ้านเมือง ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กร สูงสุดของคณะสงฆ์ไทย และเป็น ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารหมู่คณะ เป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัดก็คือเจ้า อาวาสนั่นเอง พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เจ้า อาวาสในแต่ละวัดจะต้องดำรงบทบาทในการปฏิบัติภารกิจ ตามที่คณะสงฆ์ได้กำหนดไว้⁴

วัดในปัจจุบันได้ดำเนินการกิจตามที่คณะสงฆ์กำหนด โดยมีได้ละเลยบทบาทหน้าที่ของ การเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านการศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ประชาชน ตามศักยภาพของ วัด และวัดยังคงมีความสำคัญต่อชุมชนและมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนคู่กับ สถาบันทาง

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **จำนวนประชากร 2553**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nso.go.th/> [31 สิงหาคม 2565].

⁴ สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. (2541). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ กรมการศาสนา.

สังคมในชุมชน เช่น โรงเรียน บ้านและราชการ โดยเหตุที่วัดเป็นนิติบุคคลตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการจัดองค์การที่เป็นไปตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและมี หน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของวัดต้องสอดคล้องกับภาระหน้าที่ขององค์การปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคม ซึ่งกำหนดภารกิจของวัดไว้ 6 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1) งานปกครอง หมายถึง ภารกิจที่เจ้าอาวาสดำเนินการสอดส่องดูแล รักษา ความเรียบร้อยดีงามแก่พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในเขตปกครอง

2) งานศาสนศึกษา หมายถึง ภารกิจวัดในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลีและแผนกสามัญศึกษา เป็นต้น

3) งานการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจวัดในการดำเนินการศึกษา ที่มุ่งเน้นการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น

4) งานเผยแผ่ศาสนา หมายถึง การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม และน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่การเทศนา การบรรยายธรรม เป็นต้น

5) งานสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางด้านวัตถุใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับการเกิด เจ็บ ตาย การช่วยเหลือการสงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ต่าง ๆ

6) งานสาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด

การปฏิบัติงานตามภารกิจทั้ง 6 ด้านของวัดถือเป็นภารกิจสำคัญที่จะนำวัดไปสู่เป้าหมาย ของการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมหรือศูนย์กลางของชุมชนได้ ซึ่งทุกวัดได้ปฏิบัติภารกิจเหล่านี้ตาม ศักยภาพของวัดที่อาจอ่อนด้อยหรือโดดเด่นในบางด้าน และในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงปรารถนาในสังคมได้นั้น ต้องประกอบด้วยบทบาทที่พึงประสงค์ของสังคม ชุมชน และนโยบายรัฐที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ การสาธารณสงเคราะห์เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการเพื่อให้เป็น สาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ แยกโดย ลักษณะ มี 4 ประการ

1) การดำเนินการเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน เป็นต้น

2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ได้แก่ การช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์

3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติได้แก่ การสร้างถนน สร้าง โรงพยาบาล และจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ และอื่น ๆ ข้อนี้ มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อัน เป็นของ สาธารณประโยชน์

4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการที่ควร ช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับภัยพิบัติทั้งด้าน ไฟไหม้และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย⁵

การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นการแสดงบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคม สงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการ บริจาคช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคน จนกับคนรวย ปัจจัยที่ ได้รับบริจาคมา พระภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศล และช่วยเหลือ บุคคลผู้ขาดแคลนและ ด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว

การสาธารณสงเคราะห์เป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ เป็นกิจการอันหนึ่ง ของคณะสงฆ์ เช่นเดียวกับการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ซึ่งวิธีการดำเนินงานนั้น จะต้องเป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหา เณรสมาคม และในอำนาจหน้าที่ของบทบาทพระสงฆ์ จึงกล่าวได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของ คณะสงฆ์โดยแท้⁶

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะ สงฆ์ไทย หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังคมสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และรูปแบบการ สังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย บทบาทของพระสงฆ์ เป็นบทบาทที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการ ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทในด้านต่าง ๆ เช่น บทบาทของพระสงฆ์กับ การช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสงเคราะห์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

⁵ พระมหาสุภา อุฑโท, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทยใน 2 ทศวรรษหน้า”, วิทยานิพนธ์สังคม สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (2541).

⁶ สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วย ระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ กรมการศาสนา, (2541).

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงเอกสาร จากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เสนอรูปแบบการจัดการสาธารณสุข สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยแบบคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากนั้นกำหนดเป็น กรอบปัจจัยที่ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
- 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบปัจจัยที่กำหนดเพื่อนำไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วน ร่วมกับรูปแบบการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย จากนั้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะ
- 3) ปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
- 4) นำเครื่องมือที่ผ่านการแนะนำและผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขให้ สมบูรณ์ โดยปรึกษาขอคำชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาเรียบเรียงและ ปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำข้อมูลไปใช้ต่อไป
- 6) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. **การจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย** พบว่า งานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ถือได้ว่าเป็นงานที่เป็นพลังสำคัญในการปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนา ดำเนินการขับเคลื่อนงานสาธารณสุข สงเคราะห์นำไปดำเนินการให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างสูงสุด ในภาวะวิกฤตคณะสงฆ์เป็น องค์การที่สำคัญ ในการเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล บรรเทาความทุกข์ทาง กาย ด้วยวัตถุลึงของจำเป็นเบื้องต้น ที่สำคัญคือ พระสงฆ์สามารถเข้าไปมีส่วนช่วยบรรเทาทุกข์ทางใจ โดยการนำหลักธรรมไประดับประคอง จิตใจให้ผู้ประสบภัยก้าวพ้นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น ดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ ขัดต่อพระธรรมวินัย ที่ผ่านมาการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยนั้น ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคลอง การสร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ การสร้างประปาหมู่บ้าน การสร้างเครื่อง กำเนิดไฟฟ้า การช่วยเหลือประชาชน ทั้งด้านไฟไหม้ และน้ำท่วม พร้อมทั้งมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติ ก็ตั้งกองทุน ทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส พระสงฆ์มีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยเหลือ ทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน วัดและพระสงฆ์เป็นแกนหลักใน การขับเคลื่อนกิจการเพื่อประสานในการร่วมมือร่วมแรงกัน พระสงฆ์ ต้องให้การช่วยเหลือด้วยความตั้งใจ และให้เกิดความเป็นธรรมเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ต้องมีความรอบรู้ และรอบคอบในการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อ สาธารณประโยชน์ในวงกว้าง พระสงฆ์ต้องประสานความร่วมมือ ในทุกภาคส่วนของสังคม และต้อง ประมวลข้อปัญหาและอุปสรรค เพื่อที่จะได้สังเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่ให้ ตกผลึกความคิด วางกรอบแนวทางการพัฒนา และต้องมีความต่อเนื่องในการพัฒนา ต้องมีระบบของ การวางแผนงานที่ดี

2. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ในกิจการพระพุทธศาสนา ดำเนินการขับเคลื่อนให้เกิดประโยชน์ในภาวะวิกฤต คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่สำคัญในการเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล ด้วยวัตถุดิบของจำเป็นเบื้องต้น โดยนำหลักธรรม 5 หลัก ทางพระพุทธศาสนา คือ (1).อติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ (2).พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (3).สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมนัตตา (4).สาราณียธรรม 7 ได้แก่ กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม สาธารณโกติ (5).สัปปริสธรรม 7 ได้แก่ รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล ดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทุติยปาปณิกสูตร 1) จกขุมา หมายถึง ต้องมีปัญญามองการณ์ไกล 2) วิธูโร หมายถึง ต้องเป็นผู้ มีความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ 3) นิสสยสมฺปนฺโน หมายถึง เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงาน การช่วยเหลือเกื้อกูลของพระของวัดกับสังคมไทยขอช่วยเหลือกัน คำว่า “เมตตา” นี้ยิ่งใหญ่ “เมตตา กรุณา มุทิตา” การประกอบกุศลที่เป็นกรรมดี เป็นสังคมที่มีเมตตา แบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ กรุณา ธรรมบัญญัติว่า “ว่าหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการให้บริการสาธารณะ หลักธรรมดังกล่าวคือ สาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นหลักการอยู่ร่วมกัน 1) เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการ ช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาวจีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มอง กันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโกติ ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สีสสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของ ส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ 6) ภิภูสิสามัญญตา ปรบความเห็น เข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบ ร่วมกัน ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดี งามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน

3. เสนอรูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย มีดังต่อไปนี้ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือประชาชน พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ วัตถุประสงค์ อาสาที่จะช่วยของไปบริจาคตามที่ต่าง ๆ ช่วงเวลาที่จัดโรงทานไม่สะดวกกับคนที่เลิกงานเย็น การประชาสัมพันธ์ ไม่ทั่วถึง จึงทำให้ไม่ได้รับข่าวสาร ข้อเสนอแนะคือ ทางคณะสงฆ์ควรมีการวางแผนที่ดี การบริหารจัดการ การกระจายงาน และมีการประชาสัมพันธ์ ที่ทั่วถึงแก่ประชาชนในเรื่องกิจกรรม ควรมีการจัดการฝึกอบรมบุคลากร และรับสมัครบุคลากรที่เป็นจิตอาสาจะช่วยงานและควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อการทำงานที่มี คุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการปฏิบัติงานในอนาคต ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า

ปัญหาและ อุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือจากคนในชุมชน ข้อเสนอแนะคือ คณะสงฆ์ควรเป็นศูนย์ประสานงานในเรื่องการทำงานบำเพ็ญประโยชน์ ต่อประชาชนในที่ต่าง ๆ กันอย่างจริง ๆ และมีเจ้าหน้าที่ติดตามประเมินผลกับการบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ด้วย คณะสงฆ์ ควรให้ความสนใจกับประชาชน โดยการให้พระสงฆ์ช่วยกัน อบรมประชาชนผ่านกิจกรรมการแสดงธรรม ประจำวันอาทิตย์และการเทศน์ต่าง ๆ ในงานวัด ด้านการช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ วัดยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงเวลามีกิจกรรมระดมทุน ข้อเสนอแนะคือ งานด้านสาธารณสงเคราะห์นี้ ควรกระจายไปตามวัดต่าง ๆ ที่มีกำลังทุนทรัพย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับสาธารณชนมากกว่านี้ ในด้านนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงเวลามี กิจกรรมที่จะต้องระดมทุนสร้าง ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ หากเกิด เหตุการณ์ อาคารสำหรับตั้งหน่วยสงเคราะห์ หรือที่พักพิง ไม่น่าจะเพียงพอ ข้อเสนอแนะคือ ควรเตรียมศาลา อาคาร ให้สะอาด เพื่อเตรียมพร้อมหากต้องตั้ง หน่วยสงเคราะห์ หรือใช้เป็นที่พักพิง และหากว่าในอนาคต มีความจำเป็นมากขึ้น ทางวัดอาจจะ มี บัณฑิต สนับสนุนไม่เพียงพอ ควรหาทุนสนับสนุนเพิ่มเติมจาก ประชาชนผู้มีจิตศรัทธา เพื่อสร้างอาคาร สำหรับรองรับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ถือได้ว่าเป็นงานที่เป็นพลังสำคัญในการปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนา ดำเนินการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์นำไปดำเนินการให้เกิดประโยชน์ในภาวะวิกฤตคณะสงฆ์เป็นองค์กรที่สำคัญ ในการเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล บรรเทาความทุกข์ทาง กาย ด้วยวัตถุสิ่งของจำเป็นเบื้องต้น ที่สำคัญคือ พระสงฆ์สามารถเข้าไปมีส่วนช่วยบรรเทาทุกข์ ต้องปรับให้ทันกับสภาพสังคมในปัจจุบัน วัดกับบ้าน หรือพระสงฆ์กับชาวบ้าน ไม่ว่าครั้งสมัยพุทธกาล หรือสมัยปัจจุบันย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ สอดคล้องกับ ชาเลียง วุฒิจันทร์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์และการพระศาสนา เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ” ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของวัดผลพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมที่แตกต่างกันจากท้องถิ่นที่มี ความผูกพันกันน้อยที่สุดคือ ในชุมชนนครหลวงไปสู่ท้องถิ่นชนบทที่มีพลเมืองหนาแน่นน้อยมีวัดและพระสงฆ์ในท้องถิ่นน้อยแต่ประชาชนมีความต้องการและมีความผูกพันกับวัดมากที่สุด และพบว่าวัดในฐานะตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยมีหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจโดยเป็นผู้ดำเนินการรักษาความเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ทั้งยังสอดคล้องกับภัทรพร สิริกาญจนะ ได้วิจัยเรื่อง “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคาเชียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า ตามพุทธบัญญัติพระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติธรรม เผยแผ่พุทธธรรมและช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นทุกข์ตามความเหมาะสม ลาความสามารถ ปัจจุบันสังคมมีความซับซ้อน ชาวบ้านมีปัญหาชีวิตมากขึ้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทช่วยเหลือสังคมอย่างใกล้ชิดมากกว่าแต่ก่อน และเป็นผู้แก้ปัญหาเกือบทุกเรื่องของชาวบ้าน

2. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือการให้ ทาน การให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สิ่งของ การช่วยเหลือเกื้อกูลของพระของวัดกับสังคมไทยชอบ ช่วยเหลือกัน คำว่า “เมตตา” นี้ยิ่งใหญ่มา “เมตตา กรุณา มุทิตา” การประกอบกุศลที่เป็นกรรมดี เป็น สังคมที่มีเมตตา แบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ กรุณา สอดคล้องกับ พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำ กิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อลด ละ เลิก อบายมุข: ศึกษา เฉพาะกรณี พระครูศีลวราภรณ์” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนด้วยการ กระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศน์บรรยาย ป้าย ข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรม กลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุขโดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง ทั้งยังสอดคล้องกับ พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้ วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวมีอาชีพ เกษตรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศสังกัด พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถือธุดงค์วัตรเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติสมณกรรมฐานและ วิปัสสนากรรมฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรม สั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรมความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

3. เสนอรูปแบบการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า รูปแบบการ บริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยนั้น ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือประชาชน พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ วัดขาดจิต อาสาที่จะช่วยขนของไปบริจาคตามที่ต่าง ๆ ข้อเสนอแนะคือ ทางคณะสงฆ์ควรมีการวางแผนที่ดี การบริหารจัดการ การกระจายงาน ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อ สาธารณประโยชน์ พบว่า ปัญหาและ อุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือจากคนในชุมชน ข้อเสนอแนะคือ คณะสงฆ์ควรเป็นศูนย์ประสานงานในเรื่องการทำงานบำเพ็ญประโยชน์ ด้านการช่วยเหลือสถานที่อันเป็น สาธารณสมบัติ พบว่า วัดยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงเวลามีกิจกรรมระดมทุน ข้อเสนอแนะ ควร กระจายไปตามวัดต่าง ๆ ที่มีกำลังทุน ทรัพย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับสาธารณชนมากกว่านี้ ด้านการ ช่วยเหลือประชาชนทั่วไป ควรตระเตรียมศาลา อาคาร ให้สะอาด เพื่อเตรียมพร้อมหากต้องตั้ง หน่วย สงเคราะห์ หรือใช้เป็นที่พักพิงสอดคล้องกับพระมหานันท ดอนนอก ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ความพอใจและยินดีเมื่อพระสงฆ์เป็นผู้มีพื้นฐานทางจิตใจที่รักการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและ ชอบเสียสละเป็นแรงกระตุ้นให้พระสงฆ์ ได้พยายามปรับบทบาทของตนให้เข้ามามีส่วนในกิจกรรม ต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น ทั้งยังสอดคล้องกับพระมหาสุภา อุฑโท ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อ สังคมไทยใน 2 ทศวรรษหน้า” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ควรเรียนรู้และวิจัยสังคม โดยการแสวงหา

ความรู้ในวิชาการทางโลกสร้างความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและชุมชน ปฏิบัติจิตสำนึก และสอนศีลธรรมแก่ประชาชนทุกระดับทั้งในและนอกวัด ให้คำปรึกษาในปัญหาชีวิตต่าง ๆ แก่ประชาชน ให้การศึกษาวិชาการตามความต้องการของคนในชุมชน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สงเคราะห์คนด้อยโอกาสในชุมชน ประสานงานกับคนระดับต่าง ๆ ส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน และส่งเสริมการแก้ปัญหาต่าง ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

“รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย” ทำให้สามารถสรุปผลการศึกษาดังความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ

ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติการจริงต้องทำการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหาร 4 ด้าน คือ KGSA ประกอบด้วย

- 1) ช่วยเหลือสังคมด้วยความเมตตาและเป็นกลาง (K=Kindness and neutrality)
- 2) ช่วยเหลือสังคมด้วยความเอื้อเฟื้อ (G = Generosity)
- 3) ช่วยเหลือสังคมด้วยความจริงใจและสม่ำเสมอ (S = Sincerity and consistency)
- 4) ช่วยเหลือสังคมตามความเหมาะสม (A = Appropriate)

ก่อนที่จะดำเนินการรูปแบบจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ด้วยเหตุที่ต้องนำ KGSA MODEL มาใช้ในการพัฒนา นั้น คือการบริหารงานคุณภาพ อย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาดังต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังสามารถประยุกต์ใช้ทุกรูปแบบได้ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งยังสร้างประสิทธิภาพประสิทธิผลที่ดีกว่า เกิดการปรับปรุงพัฒนาดังต่อเนื่อง ทำให้ตัดสินใจง่ายขึ้น เนื่องจาก KGSA MODEL เหมาะกับงานด้านสาธารณสงเคราะห์ คือ การที่เร่งด่วนใช้ระยะเวลาสั้น ๆ

KGSA MODEL

แผนภาพ รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยนั้น ด้วยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ KGSA MODEL คือ K = Kindness and neutrality (ช่วยเหลือสังคมด้วยความเมตตาและเป็นกลาง) G = Generosity (ช่วยเหลือสังคมด้วยความเอื้อเฟื้อ) S = Sincerity and consistency (ช่วยเหลือสังคมด้วยความจริงใจและสม่ำเสมอ) A = As Appropriate (ช่วยเหลือสังคมตามความเหมาะสม) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่สมดุลและตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันมากที่สุด

สรุป

การบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยนั้น ควรมีการกระจาย งาน และมีการประชาสัมพันธ์ ที่ทั่วถึงแก่ประชาชนในเรื่องกิจกรรม ควรมีการจัดการฝึกอบรม บุคลากร และรับสมัครบุคลากรที่เป็นจิตอาสาที่จะช่วยงานและควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อการ ทำงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการปฏิบัติงานในอนาคต คณะสงฆ์ควรเป็นศูนย์ประสานงานในเรื่องการทำงานบำเพ็ญประโยชน์ต่อประชาชนในที่ต่าง ๆ กันอย่างจริง ๆ และมี เจ้าหน้าที่ติดตามประเมินผลกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วย คณะสงฆ์ ควรมีความเข้าใจ กับประชาชน ซึ่งในบางครั้งรูปแบบการ

ดำเนินการนั้นก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของเหตุต่าง ๆ ในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์เพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มกำลัง อาจสรุปได้ว่า การที่ผู้วิจัยทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งผ่านการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์กระทั่งเกิดองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย คือ KGSA นั้น เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ตรงกับงานวิจัยอย่างแท้จริง ก่อนที่การจัดการสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ไทย จะดำเนินการขับเคลื่อนการทำงานไปข้างหน้า ด้วยการมีประสิทธิภาพประสิทธิผล เพื่อจะได้เตรียมการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์แต่ละด้านได้เป็นอย่างดี แต่มิใช่จะมีแต่ข้อดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีข้อเสีย อยู่บ้าง ในเรื่องของความล่าช้าที่เป็นเรื่องเร่งด่วน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าคณะปกครอง พระเถรานุเถระผู้ใหญ่ จากระดับบนสู่ระดับล่างคือพระลูกวัด และประสานเชื่อมโยงไปยังชุมชน หมู่บ้าน ชาวบ้าน หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ให้งานสาธารณสงเคราะห์นั้นเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย เป็นเรื่องสำคัญในการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยที่ได้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงทั้ง 23 รูป/คนนั้น สิ่งหนึ่งที่หลายท่านให้ความเห็นตรงกัน และคล้ายคลึงในด้านการวิชาการ ที่อาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ด้านการวิจัย ที่เหมาะสมและทันกับยุคสมัย การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สมดุลที่ตอบสนองความต้องการของคนปัจจุบัน โดยไม่ฤทธิ์ร้อนโอกาสของคนรุ่นใหม่ในอนาคต การพัฒนาที่สมดุล คือ Sustainable Development Goal (SDG) “ปัญหาต้องแก้ทุกคน ทุกระดับ ทุกภูมิภาค ของโลก” การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยนั้น ต้องมองภาพรวมการมุ่งสู่เป้าหมายด้วย คือ ESG เริ่มจาก Environment คือ สิ่งแวดล้อมเป็นมิตร (E) จากนั้นมาที่ Social or Stakeholder คือ สังคม หรืออาจกล่าวอีกคำก็ได้ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (S) Governance คือ ธรรมาภิบาล ซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ เป็นธรรม ทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม (G) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาขององค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งควรนำ Model นี้มาใช้ในการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรทางคณะสงฆ์และภาครัฐที่ต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรของตน และมีความต้องการพัฒนาวิชาการความรู้ของหน่วยงานและประสงค์จะทำงานด้านสาธารณ สงเคราะห์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้นควรสนับสนุนกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนาสร้างองค์ ความรู้ใหม่ให้มากขึ้น
- 2) เจ้าคณะปกครองในแต่ละเขต แต่ละภาคนั้น ควรมีนโยบายในการ จัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เพื่อแจกสิ่งของช่วยเหลือประชาชน เมื่อเกิดภาวะอันใดที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน
- 3) ควรมีการวางแผนเพื่อการประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการเตรียมการเกี่ยวกับงานด้าน สาธารณสงเคราะห์โดยยึดหลักวิชาการกฎระเบียบทางสังคมและไม่ขัดต่อหลักธรรมวินัย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลนั้น ควรพิจารณาเป็นหลักใหญ่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและ สังคมโดยกว้าง
- 2) ต้องการให้คณะสงฆ์โดยเฉพาะมหาเถรสมาคมกำหนดเป็นตัวชี้วัดให้ชัดเจนเลยว่าต้องการอะไรจากคณะสงฆ์ทั่วสังฆมณฑล ทุณทรัพย์หรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะใช้เพื่อประโยชน์ต่องานสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลคณะสงฆ์ด้วยกันเองเวลาเกิดปัญหาหรือการช่วยเหลือประชาชน
- 3) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เราก็จะเน้นที่ผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตัวเองได้แล้วก็ขาดที่พึ่งพิง อย่างเช่น ไร้ญาติขาดมิตร เราจะให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับแรก และประสานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไปโดยวัดจะเป็นผู้สนับสนุนอีกหนึ่งทาง
- 4) ในส่วนของวัดด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล นั้นเบื้องต้นวัดควรเปิดกว้างให้กับประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเอื้อเฟื้อสถานที่จัดทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ในด้านต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของหน่วยงาน ภาครัฐก็ดี หรือหน่วยงานของภาคเอกชนรวมทั้งอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนภายในชุมชนได้เข้ามาแสวงหาความรู้
- 5) วัดควรมีการจัดตั้งโรงงานเพื่อช่วยเหลือสำหรับผู้ยากไร้และสนับสนุนในกิจกรรมด้านต่าง ๆ หรือจัดทำสถานที่ที่เกิดประโยชน์ เช่น มีลานกีฬาและพื้นที่การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยต่าง ๆ ในยามวิกฤตซึ่งควรมีกระบวนการจัดทำไว้ในแผนในด้านการสาธารณสงเคราะห์โดยตรงของวัด เพื่ออำนวยความสะดวกสบายหากเกิดวิกฤตที่มีผลกระทบต่อสังคม
- 6) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ถึงแม้ว่าเป็นการเข้าถึงประชาชนพุทธศาสนิกชน ซึ่งในสมัยก่อนวัดนั้นเป็นศูนย์กลางชุมชนที่ให้ประโยชน์กับประชาชนได้เข้ามาศึกษาในด้านต่าง ๆ อันนี้จึง ถือได้ว่าเป็นการดำเนินกิจการเพื่อการช่วยเหลือดูแลหรือเกื้อกูลให้กับประชาชนโดยตรง
- 7) วัดควรเปิดรับบริจาคสิ่งของและสิ่งต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน และนำมาบริหารจัดการให้โปร่งใสเป็นธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเนื้อหาให้มีความเข้าใจมากขึ้นในบริบทเรื่องราวที่เกิดขึ้น และเพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลโดยคณะสงฆ์ไทย
- 2) การจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการภายในวัดและชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ
- 3) การบูรณาการความรู้ของคณะสงฆ์ไทยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพด้านสาธารณสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. (2547). “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข: ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาบุญมี อธิบุญโญ. (2544). “บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุภา อุฑโท. (2541). “บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทยใน 2 ทศวรรษหน้า”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาอนันต์ ดอนนอก. (2540). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. (2541). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ กรมการศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **ข้อมูลวัดและพระสงฆ์ 2553**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/> [31 สิงหาคม 2565].
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **จำนวนประชากร 2553**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nso.go.th/> [31 สิงหาคม 2565].

